

מדד השלום - מרץ 2011 פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

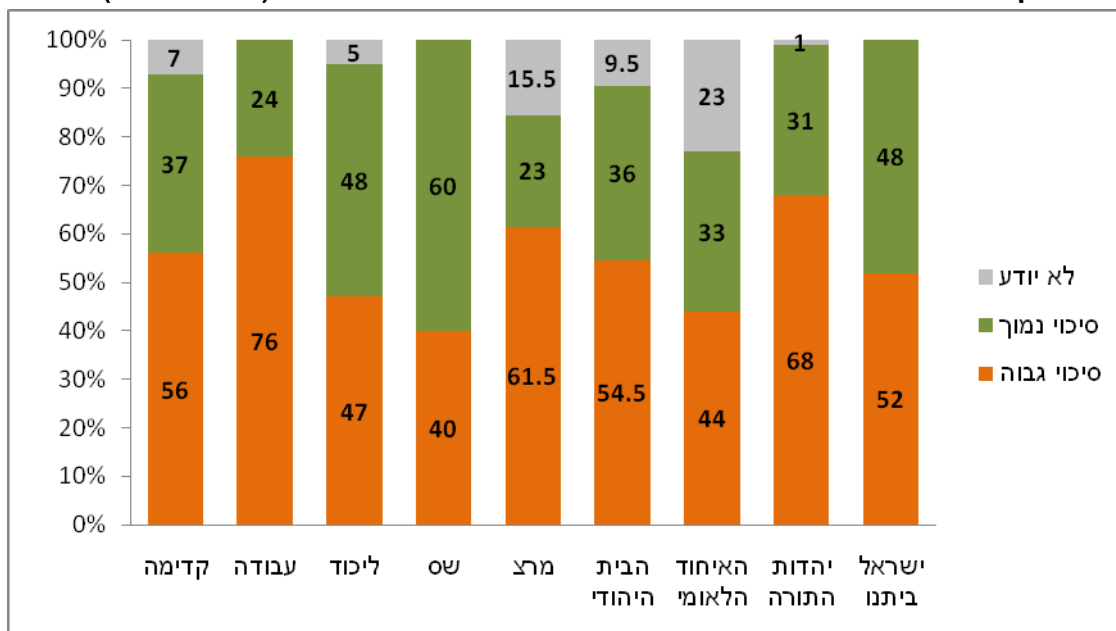
תקציר הממצאים

- **עד כמה מעניינים המאבקים האזרחיים המתנהלים הימים אלה במדינות ערב את אזרחי ישראל? מעניינים בהחלט.** 79% בציבור הישראלי-יהודי ו-74% בציבור הישראלי-ערבי אומרים כי המאבקים הללו מעניינים אותם ואפילו מעניינים אותם מאוד.
- **מרי ערבי? לא אצלנו.** רוב בציבור היהודי (57%) סבור שהסיכוי להתקוממות בגדה כדוגמת המאבקים האזרחיים במדינות ערב הוא נמוך. רוב מוצק יותר (68%) מעריך כנמוך את הסיכוי להתקוממות דומה בקרב הערבים אזרחי ישראל. דפוס זהה של הערכות נמצא גם בציבור הערבי-ישראלי: 68% סבורים שהסיכוי להתקוממות בגדה נמוך, ואילו באשר להתקוממות בתוך ישראל, רוב גדול מאוד (79%) מעריכים את הסיכוי כנמוך.
- **המאבקים האזרחיים נגד השלטונות במדינות ערב - טוב או רע מבחינת עמי האזור? רוב הציבור היהודי (52%) סבור שהן חיוביות ככל שמדובר בעמי המזרח התיכון. ההערכה בציבור הערבי היא חיובית עוד יותר: 65% רואים כך את המאבקים העממיים.**
- **ומבחינת ישראל? גם במקרה זה הנטייה הרווחת בציבור היהודי (47%) היא לתפוס את ההתפתחויות האחרונות בעולם הערבי כחיוביות, אם כי 30% רואים אותן באור שלילי, וקרוב לרבע אינם יודעים. בציבור הערבי ההערכות בשאלה זו נוטות להיות חיוביות יותר: 55.5% רואים את ההתפתחויות כחיוביות ו 34% כשליליות (השאר אינם יודעים).**
- **ומה בדבר ההשפעה הצפויה על סיכויי השלום? הדעה השכיחה בציבור היהודי (38%) היא שבעתיד הנראה לעין לאירוועים בעולם הערבי לא תהיה השפעה לשלילה או לחיוב על תהליך השלום. עם זאת, שיעור המאמינים שתהיה להם ההשפעה חיובית (22.5%) נמוך במקצת ממי שסבור שאם תהיה השפעה, היא תהיה שלילית (27.3%). בציבור הערבי התפלגות הדעות בנושא זה שונה: הדעה השכיחה (48%) היא שלהתפתחויות באזור תהיה השפעה חיובית על סיכויי השלום, לעומת 31% המעריכים שהיא תהיה שלילית. 18% בלבד חושבים שלא תהיה להן כל השפעה על נושא השלום.**
- **לנקוט יוזמה או לשבת בשקט? רק מיעוט בציבור היהודי (28%) מסכים עם הטענה כי התהפוכות במזה"ת יצרו הזדמנויות חדשות ולכן ישראל צריכה לעשות כעת מאמץ כדי להגיע לשלום אזורי. הרוב המכריע (70%) מקבלים את הטענה כי המצב כרגע אינו ברור, ולכן מוטב לישראל לשבת בשקט ולא לעשות מאומה. בקרב הישראליים-ערבים התפלגות הדעות הפוכה, אם כי לא קוטבית: 58% חושבים שישראל צריכה לצאת ביוזמת שלום אך מיעוט גדול (40%) סבורים שהיא צריכה להתבונן מהצד בהתפתחויות במדינות ערב ולא לעשות דבר.**
- **התערבות מדינות המערב בלוב – טוב או רע? רוב קטן (52%) בקרב הישראליים-יהודים מצדדים בהתערבות בלוב לצד המורדים אך מיעוט ניכר (43%) גורסים ההיפך. בקרב הישראליים-ערבים הכיוון דומה אך הפער בין התומכים (62%) למתנגדים (34%) גדול יותר.**

- **ומה הסיכוי להתערבות מערבית דומה בגדה המערבית?** רוב מכריע (75%) בציבור היהודי סבור שנמוך הסיכוי להתערבות המערב במקרה שתהיה התקוממות בגדה המערבית וצה"ל יכניס כוחות ויפעל בכוח נגד האוכלוסייה הפלסטינית נמוך. גם בציבור הערבי רוב, אם כי קטן יותר (59%) סבור כי הסיכוי לכך נמוך.
- **ומה על לחץ מערבי לשלום?** באשר להגברת הלחצים מצד המערב על ישראל הערבי כדי שתקדם את תהליך השלום עם הפלסטינים בניסיון לקנות לו אהדה בעולם, הדעות חלוקות. 51.5% מהישראלים-יהודים בדעה שהסיכוי לכך כיום גבוה ו-44% סבורים שהוא נמוך. בקרב הערבים חלוקות הדעות באמצע בדיוק – 47% בדעה שהסיכוי ללחצים של המערב על ישראל גבוה וכשיעור הזה מעריכים דווקא שהוא נמוך.

תרשים החודש:

הערכת הסיכוי שהמערב יפעיל לחצים על ישראל לקדם את השלום עם הרשות הפלסטינית כדי לקרב אליו גורמים בעולם הערבי על פי הצבעה לבחירות האחרונות (מדגם יהודים)

הממצאים בהרחבה

ההתקוממות האזרחיות במדינות ערב מעוררות עניין רב בציבור הישראלי – 79% בקרב הישראלים-יהודים ו-74% בקרב הישראלים-ערבים משיבים כי הם מתעניינים או מאוד מתעניינים בהן. למרות ההתעניינות הכללית, יש הבדלים מסוימים על פי קבוצות משנה: כך, בעוד שמבין מי שהגדירו עצמם בציבור היהודי מרכז ושמאל, 83% אמרו שיש להם עניין, בקרב מי שהגדירו עצמם ימין שיעור נמוך יותר (72%) דיווחו על עניין. פילוח על פי גיל העלה גם הוא הבדלים, ואפילו גדולים יותר: בקרב קבוצת הגיל הצעירה ביותר (18-24) פחות ממחצית (46%) הביעו עניין במתרחש

במדינות ערב בימים אלה, לעומת קבוצת הגיל הבוגרת ביותר (65 ומעלה) שם 84% דיווחו על כך. פרדוקסלית אולי, שיעור המתעניינים בקרב יוצאי אירופה-אמריקה ובני הדור השני ממוצא זה היה גבוה במידה ניכרת משיעור העניין בקרב ילידי אסיה-אפריקה ובני הדור השני – 89% לעומת 74%. בניגוד לשאלות רבות אחרות בנוגע למזה"ת ובמיוחד לסכסוך הישראלי-ערבי, בשאלה זו לא נמצא הבדל בין משיבים ברמות הדתיות השונות.

באשר לסיכויים כי תושבי הגדה המערבית ילכו בעקבות אזרחי מדינות ערב ויצאו בהתקוממות נגד ישראל, הרי שרוב, אם כי לא גדול, של ישראלים יהודים (57%) מעריך כי הם נמוכים. בציבור הערבי רוב גדול (68%) מעריכים כך. באשר לסיכוי להתקוממות אזרחית של הערבים אזרחי ישראל, ההערכות שהסיכוי לכך נמוך רווחות עוד יותר – 68% בקרב היהודים ו 79% בקרב הערבים עצמם. יש לציין כי החפיפה בין ההערכות לגבי שני הנושאים היא רבה, מה שמרמז על כריכה יחדיו של הערבים אזרחי ישראל עם הפלסטינים בשטחים. כך, בקרב היהודים 75% ממי שהעריכו כנמוך את הסיכוי להתקוממות נגד ישראל בגדה הערביה כך גם את הסיכוי להתקוממות של הערבים אזרחי ישראל. במקביל 71% ממי שהעריכו את הסיכוי להתקוממות בגדה כגבוה העריכו כך גם את הסיכוי להתקוממות ערבית בישראל.

באשר להשפעה החזיה של ההתקוממויות האזרחיות בעולם הערבי על עמי האזור הרי שרוב לא גדול בציבור היהודי (52%) סבור שהיא חיובית. ההערכה בציבור הערבי היא חיובית יותר: 65% רואים זאת כך. פילוח של תשובות הציבור היהודי על פי הצבעה לכנסת בבחירות האחרונות מעלה חריג בולט אחד – מצביעי מרצ, מהם 91% (!) רואים את ההתקוממויות האזרחיות במדינות ערב בחיוב מבחינת עמי האזור. בקרב מצביעי יהדות התורה ושס רק מיעוט (45%-ו 48% בהתאמה) רואים התפתחויות אלה כחיוביות.

באשר להשפעת ההתקוממויות במדינות השכנות על ישראל, כאן אי-הוודאות גבוהה יותר. הנטייה הרווחת בציבור היהודי (47%) היא לתפוס אותן באופן חיובי, אבל 30% רואים אותן באור שלילי, וקרוב לרבע אינם יודעים. פילוח על פי הצבעה מראה כי רק בקרב מצביעי מרצ יש רוב ממש (58%) לסבורים כי ההתקוממויות בעולם הערבי הן חיוביות מנקודת הראות של ישראל. בציבור הערבי ההערכות בשאלה זו, בדומה לשאלה הקודמת, נוטות להיות חיוביות יותר אבל גם כאן אי-הוודאות משחקת כנראה תפקיד: 55.5% רואים את ההתפתחויות כחיוביות, 34% כשליליות, ו 10.5% אינם יודעים.

ומה ההשפעה הצפויה על סיכויי השלום? כאן אי-הוודאות בציבור היהודי גדולה עוד יותר. מעט יותר משליש (38%) מעריכים שבעתיד הנראה לעין לאירועים העולם הערבי לא תהיה השפעה לשלילה או לחיוב על תהליך השלום. שיעור הסבורים שאם תהיה השפעה כלשהי היא תהיה שלילית (27.3%) עולה במעט על שיעור המאמינים (22.5%) שאם תהיה להם השפעה – היא תהיה חיובית. פילוח על פי הצבעה מעלה ששיעור הצופים כאן השפעה חיובית בקרב מצביעי קדימה ומרצ (39% ו 41% בהתאמה) עולה בבירור על פני שיעורם בקרב מצביעי כל המפלגות האחרות. בציבור הערבי התפלגות הדעות בנושא זה שונה: הדעה השכיחה (48%) היא שלהתרחשויות באזור תהיה השפעה חיובית על הסיכוי לשלום, לעומת 31% המעריכים שהיא תהיה שלילית. 18% בלבד חושבים שלא תהיה להן כל השפעה על נושא השלום.

לא מעטים שואלים עצמם בימים אלה מה על ישראל לעשות נוכח ההתפתחויות: לנקוט יוזמה או לשבת בשקט? בחודש שעבר ראינו כי הרוב סבור כי מנהיגי ישראל נהגו נכון כאשר לא הגיבו בפומבי על התפוצה במצרים. מתברר כי העדפה זו נכונה גם לגבי היבטים אחרים של ההתפתחויות. כך, רק מיעוט בציבור היהודי (28%) מסכים עם הטענה כי התפוצה במזזה"ת יצרו הזדמנויות חדשות, ולכן ישראל צריכה לעשות כיום מאמץ כדי להגיע לשלום אזורי. לעומת זאת, הרוב מכריע (70%) מקבלים את הטענה כי המצב כרגע אינו ברור, ולכן מוטב לישראל לשבת בשקט ולא לעשות מאומה. בקרב הישראלים ערבים, שגם הם תמכו בחודש הקודם במדיניות האי-תגובה באשר לנעשה במצרים, התפלגות הדעות בנושא יוזמת שלום ישראלית היא דווקא הפוכה, אם כי לא קוטבית: 58% חושבים שיש לישראל צריכה לצאת ביוזמת שלום אך מיעוט גדול (40%) סבורים שהיא צריכה להתבונן מהצד בהתפתחויות במדינות ערב ולא לעשות דבר.

התערבות מדינות המערב בלוב גם היא קוראת להתייחסות או לפחות לחשיבה מצד ישראל. ואכן מתברר כי הישראלים נתנו על כך את הדעת והם אינם תומכים בהמוניהם במהלך הזה. רוב קטן בקרב הישראלים-יהודים (52%) מצדדים בהתערבות בלוב לצד המורדים אך מיעוט ניכר (43%) גורסים שהיפך. מעניין כי בקרב הישראלים-ערבים התמיכה בהתערבות מערבית היא דווקא גדולה יותר (62%) וההתנגדות קטנה יותר (34%). שאלנו את עצמנו האם ההבדלים כאן נובעים מהערכות שונות על פי לאום לגבי הסיכוי להתערבות מערבית והיה ותפרוץ אינתיפדה שלישית בגדה המערבית וכוחות צה"ל יכנסו ויפעילו כח רב נגד האוכלוסייה הפלסטינית שם. ובכן, מתברר שהן בקרב היהודים והן בקרב הערבים ההערכה הרווחת היא שבמקרה כזה הסיכויים להתערבות של המערב הם קטנים: רוב מכריע (75%) בציבור היהודי סבור שהסיכוי לכך נמוך ובקרב הציבור הערבי רוב, אם כי קטן יותר, (59%) מעריך זאת כך. יש לציין כי בקרב הציבור היהודי פילוח על פי הצבעה לכנסת העלה כי החוששים ביותר מפני התערבות של המערב לצד הפלסטינים בגדה הם שוב בכפיפה אחת ובאותו שיעור כמעט מצביעי יהדות התורה ושם (42%).

ומה באשר להגברת הלחצים על ישראל מצד המערב, בניסיון לקנות לו אהדה בעולם הערבי, שתקדם את תהליך השלום עם הפלסטינים? 51.5% מהיהודים מחזיקים בדעה שהסיכוי לכך כיום גבוה ו-44% שהוא נמוך. בקרב הערבים חלוקת הדעות באמצע – 47% בדעה שהסיכוי ללחצים לשל המערב על ישראל להסכים ליוזמת שלום עם הפלסטינים הוא גבוה וכשיעור הזה בדיוק מעריכים דווקא שהוא נמוך. כאן פילוח על פי הצבעה העלה כי בציבור היהודי הצופים לחץ מערבי על ישראל להסכים ליוזמת שלום הם בעיקר מצביעי עבודה (76%), יהדות התורה (68%) ומרצ (61.5%).

מדד המו"מ לחודש מרץ: מדגם כללי 47.0, מדגם יהודים – 45.3

מדד השלום נערך [בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים](#) (אוניברסיטת תל אביב) ושל [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#). הסקר בוצע בטלפון בימים ד-ה 23-24 במרץ על ידי מכון "דחף". השתתפו בו החודש 601 מרואיינים שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. טעות המדידה למדגם בגודל זה היא 4.5%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי.